

POSTANOWIENIE

Dnia 21 sierpnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Jan Górski

SSN Antoni Górski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Gminy Z.

przy uczestnictwie H. D., M. D., J. S., E. P., T. Z., T. D., A. K., małoletniego R. P. reprezentowanego przez matkę E. P., S. D., W. D., B. D. i Skarbu Państwa - Starosty Z.

o stwierdzenie zasiedzenia,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 sierpnia 2008 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania J. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w R. z dnia 13 września 2007 r., sygn. akt IV Ca (...),

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Z. postanowieniem z dnia 9 marca 2007 r. stwierdził, że Gmina Z. nabyła przez zasiedzenie z dniem 30 września 2003 r. własność udziału 381/400 części nieruchomości położonej w Z. o pow. 113 m², oznaczonej numerem (...)/2 na mapie sporządzonej przez biegłego geodetę A. D., oddalił wniosek Gminy w pozostałej części i orzekł, że zainteresowani ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie. Sąd ten ustalił, że nieruchomość ta, w wyniku postępowania scaleniowego zakończonego w 1955 r., przypadła W. D., jako część większej działki o numerze 2(...). Do 1973 r. na przedmiotowej nieruchomości znajdował się budynek mieszkalny,

zajmowany przez lokatorów, skierowanych tu przez Urząd Miasta. Budynek ten został w 1973 r. rozebrany, a na jego miejscu wykonano boisko, przekazane do użytkowania – najpierw miejscowej szkole podstawowej, a następnie gimnazjum i w takim charakterze nieruchomość ta jest użytkowana do dzisiaj. W ten sposób, co najmniej od 1973 r., działka ta jest w posiadaniu Skarbu Państwa, a od 1996 r., po przejęciu szkół podstawowych przez gminy, w posiadaniu Gminy Z. Spadkobiercy W. D. kilkakrotnie zwracali się do Gminy o zwrot ich działki i o zapłatę należności za korzystanie z niej, lecz Gmina odmawiała spełnienia ich żądań. Proponowała natomiast kupno działki, ale do tego nie doszło na skutek braku porozumienia co do ceny. W dniu 12 maja 1993 r. Kierownik Urzędu Rejonowego w Z. wystąpił z wnioskiem o stwierdzenie nabycia m.in. przedmiotowej działki przez zasiedzenie, lecz Sąd Rejonowy w L. – Roki Sądowe w Z. – postanowieniem z dnia 6 stycznia 1997 r. w sprawie Ns (...) oddalił w tym zakresie wniosek.

Oceniając materiał dowodowy, Sąd Rejonowy uznał, że posiadanie działki przez Skarb Państwa, a następnie przez Gminę było posiadaniem samoistnym w złej wierze, prowadzącym do zasiedzenia. Nabyciu własności przez zasiedzenie nie stoi na przeszkodzie sprawa Ns (...), gdyż oddalenie w tamtej sprawie wniosku o zasiedzenie, złożonego przez Skarb Państwa, nastąpiło przede wszystkim ze względu na to, że na czas orzekania nie upłynął jeszcze trzydziestoletni termin zasiedzenia, liczony od 1973 r. Sąd wyraził co prawda także opinię, że brak jest podstaw do uznania samoistnego charakteru posiadania przez wnioskodawcę działki, ale w niniejszej sprawie materiał dowodowy co do tej kwestii został poszerzony o dowody z dokumentów, i zeznania świadków, pozwalające na dokonanie oceny, że posiadanie to było samoistne. Uwzględniając początkową datę, od której w sposób niezbity działka była w posiadaniu Skarbu Państwa, tj. 29 września 1973 r., kiedy to nastąpiło protokolarne przekazanie boiska szkole, Sąd uznał, że termin zasiedzenia upłynął w dniu 30 września 2003 r. Z tą datą nastąpiło nabycie własności wszystkich udziałów w nieruchomości, przypadających uczestnikom postępowania, z wyjątkiem udziału 19/400, należącego do małoletniego uczestnika, przeciwko któremu bieg zasiedzenia nie mógł się zakończyć z powodów prawnych. W tym zakresie wniosek o zasiedzenie został oddalony.

Apelacja uczestniczki postępowania J. S. od tego orzeczenia została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego w R. z dnia 13 września 2007 r. Sąd ten potwierdził prawidłowość ustaleń oraz ocenę prawną dokonaną przez Sąd I – ej Instancji co do

samoistności posiadania przez wnioskodawcę przedmiotowej nieruchomości, prowadzącego do nabycia własności przez zasiedzenie.

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżyła uczestniczka J. S. skargą kasacyjną. Zarzuciła naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 3 w zw. z art. 379 pkt 3 i w zw. z art. 523 k.p.c., skutkujące nieważność postępowania z powodu rozpoznania sprawy, która została wcześniej zakończona prawomocnym oddaleniem wniosku o stwierdzenie zasiedzenia. Z tej przyczyny wносиła o uchylenie postanowień Sądów obu instancji i odrzucenie wniosku, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawca wnosił o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy skupił się w uzasadnieniu swojego orzeczenia na kwestii charakteru posiadania przez wnioskodawcę i jej poprzednika prawnego spornej nieruchomości, wykazując, że było to posiadanie samoistne. Pomiął jednak zupełnie inny, ważny aspekt sprawy, a mianowicie czy i jaki wpływ na jej rozstrzygnięcie mogło mieć oddalenie wniosku o zasiedzenie tej samej nieruchomości w sprawie Ns (...). Z treści art. 523 k.p.c. wynika, że w postępowaniu nieprocesowym kształtuje się w sposób specyficzny obowiązywanie zasady powagi rzeczy osądzonej. Dotyczy to zwłaszcza prawomocnych postanowień oddalających wniosek, które mogą zostać zmienione „w razie zmiany okoliczności sprawy”. Jak przy tym wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02 (OSNC 2003, nr 12, poz. 160), prawomocne oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości nie stoi na przeszkodzie – w wypadku zmiany okoliczności – wniesieniu ponownego wniosku w tym przedmiocie. W uchwale podzielono stanowisko, że pod pojęciem „okoliczności sprawy”, należy rozumieć stan faktyczny decydujący o oddaleniu wniosku, co łączy się z zagadnieniem tzw. prekluzji materiału dowodowego. Najogólniej rzecz ujmując polega ona na tym, że z chwilą uprawomocnienia się postanowienia rozstrzygającego meritum sprawy, ulega prekluzji materiał dowodowy, stanowiący podstawę faktyczną zapadłego orzeczenia. Wymaga podkreślenia, że prekluzja dotyczy tylko tych okoliczności faktycznych, które były podstawą zastosowania przez sąd normy materialnoprawnej, decydującej o oddaleniu wniosku, natomiast nie podlegają jej pozostałe dowody i twierdzenia, które dla rozstrzygnięcia sprawy nie miały znaczenia. Dlatego też pierwszorzędno znaczenia w niniejszej sprawie nabiera ocena, jakie okoliczności zdecydowały ostatecznie o

oddaleniu wniosku w sprawie Ns (...): czy była to tylko przedwczesność zgłoszonego roszczenia o zasiedzenie z powodu nieupłynięcia terminu zasiedzenia, jak to utrzymuje wnioskodawca, czy też także kwestia braku w wykonywanym przez wnioskodawcę posiadaniu cech posiadania samoistnego, jak twierdzi skarżąca. W pierwszym przypadku dopuszczalne byłoby powoływanie się na samoistny charakter posiadania przez wnioskodawczynię także w okresie przed oddaleniem wniosku. Jeśli jednak w tej kwestii przypisać rację uczestnicze, akcentującej końcowy fragment uzasadnienia postanowienia Sądu ze sprawy Ns (...), to konsekwencją obowiązywania wspomnianej zasady prekluzji materiału dowodowego byłaby niemożność odwoływania się do posiadania samoistnego w okresie przed datą uprawomocnienia się postanowienia oddalającego wniosek o zasiedzenie w sprawie Ns (...), a tym samym wymagany okres do nabycia własności przez zasiedzenie należałoby liczyć dopiero od tej daty. Brak przesądzenia przez Sąd Okręgowy tej istotnej kwestii sprawia, iż przedwczesną staje się definitywna ocena skarżonego orzeczenia, co uzasadnia uwzględnienie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁵ w zw. z art. 108 § 2 i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).